

Itä-Suomen yliopisto, teologian osaston valintakoe 2.6.2014/kirjallisuuskoe

Kysymys 1

Selitä lyhyesti seuraavat Augustinuksen ajattelulle keskeiset käsitteet ja erottelut. Kuhunkin selitykseen on käytettävissä enintään 40 sanaa. Sen yli meneviä vastauksen osia ei oteta huomioon. Osiosta voi saada enintään 10 pistettä.

- a. Jumalan valtio ja maallinen valtio (*civitas Dei – civitas terrena*)
 - kysymys ihmisyhteisöistä
 - alkuperä enkelten yhteisössä
 - maailman valtion perusta on itserakkaus
 - langenneessa maailmassa ruumis ja mieli eivät tottele järkeä
 - Jumalan valtion asukkaiden päämääränä ikuinen elämä
 - Maanpakolaisten ja muuttomatalla olevien yhteisö
 - Jäseniä yhdistää rakkaus, Jumalan henki

- b. Rakkauden järjestys (*ordo caritatis*)
 - toiminnan motivaation ja tekojen suunta
 - päämääränä korkein hyvä, Jumala
 - nauttiva ja käyttävä rakkaus, kohde itseisarvona, kohde välineenä korkeamman päämäärän saavuttamiseen
 - oikeassa järjestyksessä vain Pyhä Kolminaisuus nauttimisen kohteena
 - ongelmana lähimmäisenrakkauden välineellisyys
 - Augustinus pehmentää näkemystä
 - itsestä ja lähimmäisestä saa nauttia Jumalan takia

- c. Tiedon ja viisauden suhde (*scientia – sapientia*)
 - tiedon kohteena, ulkoiset, havaittavat (empiiriset) asiat, esim. luonnontieteet
 - torjuu skeptisen asenteen tietoa kohtaan
 - viisaus koskee ikuisia, järjellisiä (rationaalisia) totuuksia, ilmoitus ja kirkon opetus
 - tietämisen hierarkia
 - ulkoa sisään ja sisältä ylös Jumalaan
 - tiedon ja viisauden löytämiseen tarvitaan jumalallinen apu ja valo, illuminaatio
 - koskee kaikkea tietämistä, kristitty tietää, että valon ja viisaus on Kristus

- d. Himo (*concupiscentia*)
 - paha rakkaus
 - ahneus, joka ei ota huomioon Jumalaa eikä lähimmäistä
 - taloudellisesti, sosiaalisesti ja poliittisesti vääristynyt himo omaisuuteen, toisten alistamiseen ja oman minän korostamiseen muiden kustannuksella
 - lihan himo, uteliaisuus ja ylpeys
 - sinänsä hyvän sukupuolisen halun turmeltuminen
 - himo valtaa ihmisen kokonaan, estää järkevä ajattelun

- e. Muisti ja mielikuvitus sielun kykyinä (*memoria, imaginatio*)
 - muisti loppumattomana aarrekkammiona
 - muistin sisältämät muistot ja kuvat: aistimuksista syntyneet käsitellyt kuvat eli kuvitelmat ja ei-aistiperäiset matemaattiset mielikuvat

- muistilla on luontainen kyky muokata ja yhdistellä aistihavaintoja, niin että syntyy jotakin uutta
- muisti voi myös kuvitella asioita, joita ei ole lainkaan olemassa
- saattaa häiritä mielen alkuperäistä tarkoitusta suuntautua Jumalaan
- muisti ja mielikuvitus ovat saman kyvyn eri puolia
- muistamiseen ja kuvitteluun liittyy usein tietoinen mielen intentio, joka on tahdon toimintaa, ilman sitä muistiin ei jää jälkiä

Kysymys 2

Kirjoita esseevastaus seuraavaan kysymykseen. Vastaus saa olla enintään yhden liuskan mittainen, kun kirjoitat jokaiselle riville. Vastauksesta voi saada enintään 10 pistettä.

- *Miten Augustinuksen mukaan tulisi tulkita Raamattua? Esittele tulkinnan periaatteet ja ongelmat.*

Augustinuksen käsitys Raamatun tulkittamisesta perustuu hänen näkemykseensä inhimillisestä kielestä. (1/2) Kielen sanat ovat merkkejä, jotka viittaavat asioihin (signum – res). (1/2) Merkityksen välittäminen ja ymmärtäminen edellyttää, että ihmisillä on mielessään samanlainen käsitys merkin ja asian suhteesta. (1/2) Inhimillisessä viestinnässä on kuitenkin paljon ongelmia ja epäselvyyksiä, mikä johtuu syntiinlankeemuksessa tapahtuneesta kielen turmeltumisesta. (1/2) Väärät raamatuntulkinnat ja harhaopit johtuvat pitkälti siitä, että käytetään samoja merkkejä kuin katoliset kristityt, mutta niiden viittauskohteet (res) käännetään toisiksi. (1/2)

Kielen puutteellisuudesta huolimatta Jumala on alistanut ilmoittamaan itsestään juuri inhimillisen kielen välityksellä. (1/2) Raamatun tulkintaa ja ymmärtämistä hän tarkastelee erityisesti teoksessaan *De doctrina christiana*. (+) Teos ei suinkaan käsittele kristinuskon opinkohtia, vaan sen aiheena on Jumalan sanan ymmärtäminen. (+) Kirja onkin varhainen Raamatun hermeneutiikan eli tulkintaopin esitys. (+)

Augustinus opettaa, että myös Raamattua voi tarkastella ja ymmärtää merkin ja asian välisen erottelun avulla. (1/2) Raamatun asia, josta se kaikkialla puhuu, on jumalallinen rakkaus, tarkemmin sanoen Jumalan ja lähimmäisen rakastaminen. (1/2) Ymmärtäminen tarkoittaa sen käsittämistä, millä tavoin Raamatun sanat viittaavat rakkauteen. (1/2) Pyhä kirja sisältää kahdenlaisia ilmauksia tai merkkejä, kirjaimellisia tai kuvallisia. (1/2) Kirjaimelliset merkit viittaavat selvästi uskon totuuteen tai oikeaan elämään. (1/2) Oikea elämä tarkoittaa Jumalan ja lähimmäisen rakastamista ja uskon totuus viittaa Jumalan ja lähimmäisen tuntemiseen. (1/2) Rakkaus edellyttää rakkauden kohteen tuntemista. (1/2)

Kirjaimellisten ilmausten tulkinta ei aiheuta ongelmia, mutta Raamatussa on myös paljon kohtia, joissa merkin ja asian suhde ei ole selvä. Jotkut kohdat näyttävät puhuvan suorastaan uskonsisältöä ja oikeaa elämää vastaan. (1/2) Tällaisia kohtia tulee miettiä ja pohtia tarkkaan, kunnes tulkinta johtaa “rakkauden valtakuntaan”. (+) Tällöin ne saavat rakkauden kaksoiskäskyn hahmon. (1/2)

Oikeanlaista raamatuntulkintaa voi kuitenkin harjoittaa vain sellainen ihminen, joka on saanut avukseen jumalallisen rakkauden ja siis rakastaa oikein. (1/2) Toisin sanoen hänellä on mielessään oikea suhde Raamatun merkkien ja asian välillä. (1/2)

Tästä edellytyksestä seuraa Augustinuksen rakkauden hermeneutiikan suurin ongelma. Raamatuntulkinnasta tulee kehämäistä eli tulkitsijan on jo etukäteen tiedettävä tulkinnan lopputulos. (1) Lisäksi Augustinuksen mallissa rakkaus tulkinnan avaimena on jotakin korkeampaa kuin pyhä Jumalan sanana pidetty Raamatun teksti. (1/2)

Kysymys 3

Esittele lyhyesti seuraavat filosofiset ja uskonnolliset näkemykset sekä Augustinuksen kanta niihin. Käytä kuhunkin vastaukseen enintään 30 sanaa. Vastauksista voi saada enintään 8 pistettä.

- a. Manikeolainen todellisuuskäsitys
 - maailman perusprinsiipit hyvä ja paha ja kolme aikakautta, alku, keskiaika ja loppu
 - hyvyyden ja pahuuden voimien taistelu
 - alkuajassa pimeys ja valo ovat erillisiä valtakuntia, jotka taistelevat keskenään, pimeys aloittaa hyökkäyksen, valo häviää ensimmäisen taistelun
 - seuraavassa vaiheessa luodaan maailma demoniruhtinaiden ruumiillisesta materiasta, jonka vankina on valon hiukkasia, tarkoituksena pelastaa ne takaisin valon valtakuntaan
 - lopussa suuri taistelu, Jeesus tulee kuninkaana, valitut muuttuvat enkeleiksi
 - maailmankaikkeus romahtaa
 - Augustinus oli manikeolainen yhdeksän vuoden ajan
 - Irtauduttuaan kritikoit kahden perusprinsiipin oppia
 - Manikeolaisten Jumala on hyvä, mutta ei kaikkivaltias, Augustinus torjuu tämän
 - Jumalan hyvyys edellyttää kaikkivaltiuutta ja päinvastoin

- b. Donatolainen kirkko-oppi
 - donatolaisuuden taustalla 300-luvun kristittyjen vainot
 - kiista kirkon katolisuudesta
 - donatolaisille katolisuus tarkoitti Kristuksen sanan mukaista julistusta ja sakramenttien oikeaa toimittamista
 - donatolaiset korostivat oikean kirkon pyhyyttä
 - kultillinen puhtaus
 - sakramentit päteviä vain oikean kirkon yhteydessä, ehtoolliselle ei voinut osallistua jos mukana oli väärän kirkon epäpuhtaita jäseniä
 - Augustinuksen kirkkoa koskevista käsityksistä osa suunnattu tietoisesti donatolaisia vastaan, osa Augustinuksen kritisoimista käsityksistä oli "olkinukkeja" ja donatolaisten itsensäkin hylkäämiä käsityksiä
 - Osvuinta ehtoolliskäsityksen ja kultillisen puhtauden kritiikki
 - Augustinuksen ja donatolaisten näkemyksissä enemmän yhteistä kuin kiistan perusteella voisi ajatella

- c. Pelagiolainen armo-oppi
 - Pelagiukselle armo tarkoittaa ihmisen omaa, luontaista kykyä toimia oikein sekä Kristuksen antamia esimerkkejä ja ohjeita hyvään elämään
 - Askeettinen elämä ja Jumalalle omistautuminen
 - Synti on tietämättömyyttä ja huonon esimerkin seuraamista, mitään periytyvää syntiä ei ole
 - Augustinus piti kiinni ihmisen periytyvästä syntisyydestä ja tahdon vääristyneisyydestä
 - Mieleöntä puhua armosta, elleivät kaikki ole jollakin tavalla syntisiä
 - Armo on ansaitsematonta

- d. Stoalainen tunneteoriat
 - Augustinuksen tunneteoriat on suurelta osin lainaa stoalaisuudesta, kuitenkin liitettyinä platonistiseen sielunrakenteeseen
 - Stoalaiset tekivät eron tunteen esiasteen ja varsinaisen tunnetilan välillä
 - Esiaste on alemman sielunosan ehdottama tapa suhtautua käsillä olevaan tilanteeseen

- Varsinainen tunne syntyy vasta kun ylemmästä sielunosasta tulee suostumus tunnetilalle
- Tunnetilat ovat järjen käyttöä häiritseviä mielenkuohuja, mutta niille on myös oikea kristillinen käyttö
- Perustunteita ovat pelko, halu, suru ja ilo, ne suuntautuvat aina johonkin pelättyyn tai haluttuun hyvään tai pahaan
- Augustinus kristillistää antiikin tunneteoriaa samastamalla tunnetilan syntiin tai sen esiasteen kiusaukseen ja toisaalta sitoessaan tunnetilan arvon ihmisen hyvään tai pahaan perusmotivaatioon eli rakkauteen tai himoon